

Justitieombudsmannen
Kerstin André

Datum 2001-09-27 Dnr 1323-2001

Fråga om ett uttalande av en ledamot av en socialnämnd utgjort kränkning av tjänstemans yttrande- och meddelarfrihet m.m.

Anmälan

I en anmälan till JO anförde avdelningschefen för äldreomsorgen AA, socialförvaltningen i Klippans kommun, bl.a. följande (hänvisningar till bilagor har här utelämnats).

En journalist på NST ringde och frågade mig bl a om de bolagiserade sjukhusens kriterier för utskrivning av medicinskt färdigbehandlade patienter. Intervjun resulterade i en laddad artikel. Vid möte i pensionärsrådet 010306 fick jag beröm vid kaffet, för att jag vågat uttrycka mig i klartext i ett politiskt mycket känsligt ämne.

På kvällen var det sammanträde i socialnämnden. Vid mötets början gick andre vice ordf BB (m) till våldsamt angrepp mot mig, *både* med anledning av *att* jag uttalat mig och *vad* jag framfört i intervjun. Hon fick medhåll av en del andra ledamöter i nämnden, medan dess ordf och socialchefen försökte klargöra rätten för kommunens anställda att meddela sig offentligt. Jag blev till slut tvungen att åberopa grundlagen för att få ett slut på det hela. Dagen därpå utsattes jag för ett nytt angrepp med anledning av artikeln, den här gången av moderatledaren CC, som gick ut i NST. Han ifrågasatte min befattning, vilket av naturliga skäl inte har något att göra med min yttrande- och meddelarfrihet. Hans agerande förstärkte i stället intrycket av att tjänstemännen i Klippans kommun bör vara mycket försiktiga med vad de framför offentligt.

Ordf i den största pensionärsföreningen, PRO, lämnade emellertid sin syn på saken i en ny artikel i NST. Hans stöd för min uppfattning om hur sjukhusen hanterar utskrivningarna av gamla och sjuka ledde till att det politiska drevet mot mig omedelbart avstannade, förmodligen beroende på att omkring var tredje väljare i kommunen är pensionär. Det har nu gått en månad sen den här ovan relaterade händelsen inträffade, men olustkänslan sitter kvar som om det vore igår. Min JO-anmälan gäller i första hand politikern BB.

AA bifogade kopior av den ifrågavarande tidningsartikeln och vissa andra artiklar. Han inkom även med kompletterande skrivelser.

Utredning

Protokollet från Socialnämndens i Klippans kommun sammanträde den 6 mars 2001 infordrades och granskades. Den del av protokollet som är av intresse här har följande lydelse (Sn § 26).

BB har läst en tidningsartikel om äldreomsorgen (handlade om att sjuka äldre skrivs ut för tidigt från sjukhus) och hyste oro för hur brukarna och deras anhöriga skulle uppfatta innehållet i artikeln. *BB* undrar med anledning av denna artikel "hur många som hade dött i bilar här i kommunen". *AA* svarade direkt att det har ingen gjort i vår kommun. Fortsättningsvis önskade *BB* att vid något särskilt tillfälle få information om delegationsordningen.

Socialnämnden beslutar att notera informationen

Därefter anmodades Socialnämnden i Klippans kommun att göra en utredning och inkomma med yttrande såvitt avsåg den del av anmälan som riktade sig mot *BB*. Vid sammanträde den 5 juni 2001 beslutade socialnämnden om remissvar enligt följande (Sn § 76).

DD yrkar på följande yttrande; Socialnämnden kan efter utredning konstatera att *BB* vid nämndens sammanträde gjort uttalande vari hon uttryckte sin oro för att Klippans invånare fått en felaktig information då hon ansåg att *AA* uttalande givit upphov till obefogad oro bland brukarna. Ordförande m fl ställer sig bakom yrkandet.

EE yrkar på följande yttrande; Socialnämnden kan efter utredning konstatera att *BB* vid socialnämndens sammanträde inte gjort uttalande som torde kunna tolkas som *angrepp* på någon tjänsteman.

Ordförande yrkar avslag på begäran. Ordförande ställer proposition på förslagen och finner att socialnämnden beslutar i enlighet med *DD*:s förslag.

EE reserverar sig till förmån för eget förslag.

Socialnämnden beslutar att avge följande utredning och yttrande till Riksdagens ombudsman *JO*.

Socialnämnden kan efter utredning konstatera att *BB* vid nämndens sammanträde gjort uttalande vari hon uttryckte sin oro för att Klippans invånare fått en felaktig information då hon ansåg att *AA* uttalande givit upphov till obefogad oro bland brukarna.

BB och *AA* deltog ej i diskussionen eller i beslutet.

AA yttrade sig över remissvaret.

I beslut den 27 september 2001 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

I 2 kap. 1 § 1 regeringsformen stadgas att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet, varmed avses frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Begränsning av denna rättighet får enligt 2 kap. 12 § regeringsformen endast ske genom lag eller, i vissa fall, genom annan författning. Genom

tryckfrihetsförordningens bestämmelser om meddelarfrihet ges yttrandefriheten till viss del ett särskilt skydd. Meddelarfriheten enligt 1 kap. 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen innebär att det står varje medborgare fritt att – med iakttagande av de bestämmelser som är meddelade i tryckfrihetsförordningen till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet – i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst. Meddelarskyddet innebär vidare som huvudregel ett förbud för myndighet eller annat allmänt organ att efterforska en anonym meddelares identitet (3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen).

Lagregleringen ger offentligt anställda samma skydd som alla andra medborgare. En offentligt anställd kan således fritt ge uttryck för sin uppfattning, även rörande den egna myndighetens verksamhet. I sekretesslagen (1980:100) finns emellertid regler som begränsar den offentligt anställdes rätt att yttra sig om vad han fått veta i samband med sin tjänst.

Det skydd för yttrandefriheten som regeringsformen anger är ett skydd gentemot ”det allmänna”. Det allmänna omfattar t.ex. kommunens valda församlingar och förvaltningsorgan. Skyddet innebär att en myndighet inte får ingripa mot någon för att han eller hon har använt sig av sin grundlagsskyddade rätt att yttra sig i massmedier eller på annat sätt ge uttryck för sin uppfattning. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att den anställde använder sig av sina rättigheter. En arbetsgivare får således inte genom generella uttalanden eller genom kritik i enskilda fall söka påverka arbetstagaren i fråga om det sätt på vilket denne utnyttjar sin yttrandefrihet. Undantag gäller bara för det fall ingripandet har stöd i lag. Detta hindrar emellertid inte en myndighet från att bemöta sådana påståenden som myndigheten anser vara felaktiga eller vilseledande. Ett sådant bemötande kan t.ex. ske i samma forum som den anställde har använt.

Bedömning

Såvitt utredningen hos JO visar har socialnämnden och AA olika uppfattningar om BB:s yttrande vid sammanträdet den 6 mars 2001. Enligt socialnämnden gjorde BB uttalanden vari hon uttryckte sin oro för att Klippans invånare hade fått felaktig information. Hon ansåg, enligt socialnämnden, att AA:s uttalanden hade gett upphov till obefogad oro bland brukarna. AA har å sin sida anført att BB gick till våldsamt angrepp mot honom. Anledningen till hennes agerande var, enligt AA, inte bara innehållet i hans uttalande, utan även att han över huvud taget hade uttalat sig. AA har i en komplettering till anmälan också gjort gällande att BB ifrågasatte hans rätt att yttra sig i massmedia.

Såväl AA som de ledamöter som beslutade om socialnämndens remissvar till JO (med undantag för BB) deltog vid sammanträdet den 6 mars 2001. Vad som har framkommit i ärendet har ändå inte gett mig tillräckligt underlag för att jag skall bilda mig en klar uppfattning om BB:s uttalande och agerande i övrigt vid sammanträdet. Det är inte heller sannolikt att vidare utredning skulle bringa

fullständig klarhet i saken. Jag finner därför inte skäl att vidta någon ytterligare åtgärd i anledning av klagomålen mot BB. Rent allmänt vill jag dock tillägga att försiktighet alltid är påkallad när en socialnämnd med en anställd diskuterar frågor som har anknytning till vad denne har uttalat i massmedia. En sådan fråga får inte tas upp på sådant sätt att den anställde uppfattar det som en kränkning av dennes yttrande- och meddelarfrihet.

Vad AA har anfört i övrigt föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.